

NELJAS PÜHAPÄEV PÄRAST ILMUMISPÜHA AD 2023

Mt 14:22–33 (Ii 38:1–4.8–11.16–18; 2Tm 1:7–10)

22 Ja Jeesus käskis sedamaid oma jüngreid paati astuda ja sõita vastaskaldale Tema eele, sellal kui Ta laseb rahvahulkadel minna.

23 Kui Ta siis rahvahulgad oli minema lasknud, läks Ta üles mäele üksinda palvetama. Ja õhtu jõudes oli Ta seal üksinda.

24 Aga paat oli juba hulga maad kaldast eemaldunud, heitlemas lainetega, sest tuul oli vastu.

25 Ent neljandal öövahikorral tuli Jeesus nende juurde järve peal kõndides.

26 Aga Jeesust järve peal kõndimas nähes ütlesid jüngrid kohkunult: «See on tont!» ja hakkasid hirmu pärast kisendama.

27 Aga Jeesus kõnetas neid sedamaid: «Olge julged, see olen mina, ärge kartke!»

28 Peetrus vastas: «Issand, kui see oled Sina, siis käsi mind tulla enda juurde vee peale!»

29 Tema ütles: «Tule!» Ja Peetrus astus paadist välja ning kõndis vee peal ja tuli Jeesuse juurde.

30 Aga tuult nähes lõi ta kartma ja hüüdis uppuma hakates: «Issand, päästa mind!»

31 Jeesus sirutas kohe oma käe, haaras temast kinni ning ütles talle: «Sa nõdrausuline, miks sa kahtlesid?»

32 Ja kui nad astusid paati, rauges tuul.

33 Paadisolijad aga kummardasid Teda ja ütlesid: «Tõesti, Sina oled Jumala Poeg!»

Sissejuhatus

Esimese evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse järgi Alfeuse poeg Matteus, kelle Jeesus kutsus apostlite hulka Kapernaumas, kus ta pidas tõlneriametit (Mt 9:9). Pärast Jeesuse taevasseinemist tegutses Matteus esialgu Palestiinas; tema hilisema elu kohta meil kindlad teated puuduvad. Kiriku traditsioon märgib paikadena, kuhu ta oma kuulutustööga jõudis, Etioopiat, Pärsiat ja Partiat, kus ta olla ka märtrina surnud.

Vana pärimuse järgi kirjutanud Matteus oma evangeeliumi esmalt aramea keeles, hiljem olla see tõlgitud kreeka keelde. Evangeeliumi tekkeajaks peab varasem pärimus aega enne Jeruusalemma piiramist ja hävitamist aastal 70, uuemad autorid nihutavad evangeeliumi tekkeaja enamasti sellest hilisemaks (väites ühtlasi, et evangeeliumi autor on teadmata).

Üheks Matteuse evangeeliumi silmatorkavaks jooneks on Vana Testamendi prohvetikuulutuste täitumise rõhutamine. Sellest võib järeldada, et Matteusele oli

oluline oma kaasmaalaste – ja usukaaslaste – veenmine selles, et Jeesus on tõesti tōtatud ja oodatud Messias. Teisalt on Matteuse evangeeliumis selgelt tajutav universaalsuse-taotlus, mis kinnitab, et ligipāas Kristuses ilmunud armule on avatud kōigile rahvastele.

Viimasest tunnistab ka Jeesuse sugupuu kohe evangeeliumi alguses. Kuigi see algab sõnadega «Jeesuse Kristuse, Aabrahami poja, Taaveti poja sugupuu» (Mt 1:1), ei ole selle eesmärgiks mitte ainult kinnitada Jeesuse juriidilist põlvnemist Taaveti kuninglikust soost, vaid rõhutada, et Jeesus on «Aabrahami poeg», s.t toosama tōtatud Seeme, kelle nimel «ōnnistavad endid kōik maailma rahvad» (1Ms 22:28; vrd Gl 3:8).¹

Selle universaalsuse-taotlusega sobituvad suurepāraselt ka Matteuse evangeeliumi lõpusõnad: «Minule on antud kōik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jūngriteks kōik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Pūha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kōike, mida mina olen teil kāskinud! Ja vaata, mina olen iga pāev teie juures ajastu lõpuni.» (Mt 28:18–20)

Laias laastus jaguneb Matteuse evangeelium kolmeks²:

Mt 1:1–4:16	sissejuhatus ja ettevalmistus;
Mt 4:17–16:20	Jeesuse tegevus Galileas;
Mt 16:17–28:20	Jeesuse teekond Jeruusalemma, kannatused, surm, ülestōusmine ja taevasseminemine.

Matteuse jutustamislaad ei jāta muljet, nagu üritaks ta uskmatut vōi kōhklevat lugejat veenda, vaid pigem on tegemist selgitava ja õpetusliku tekstiga, mis on mõeldud juba olemasolevale kristlikule kogudusele, kes on juba āra tundnud vōi just āra tundmas oma kutsumust missiooniks kōigi rahvaste juures. Nii on, nagu öeldud, Matteuse evangeelium ühelt poolt üsna «juutlik» tekst oma rohkete Vana Testamendi tsitaatidega, teisalt aga – ka nendesamade tsitaatide valikut arvestades – avatud ka paganaille.

Suurepāraselt nāitavad neid mõlemat poolt Jeesuse avaliku tegevuse alguse kohal seisvad prohvet Jesaja sõnad: «Sebulonimaa ja Naftalimaa, mere teel, sealpool Jordanit,

¹ Jeesuse sugupuu viimased eestikeelsed tõlked ei anna hästi edasi originaali dünaamikat. Nimelt oleks õigem tõlkida nagu nt 1739. aasta Piiblis: «Abraam süñitas Isaaki , ja Isak süñnitas Jakobi» jne, kuna eesmärgiks on rõhutada tōtatud seemne aktiivset edasiandmist põlvest põlve. Ühtlasi viitab sõna γεννάω – siinkohal «last eostama» – kasutamine üsna selgelt evangelisti taotlusele kõrvutada Jeesuse Kristuse «saamise raamat» (Mt 1:1) – Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ – «taeva ja maa saamise raamatuga» (1Ms 2:4) – ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς –, mõtestades Kristuses toimunut uue loomisena.

² Üks huvitav vōimalus Matteuse evangeeliumi algusosa ülesehituse vaatlemisel on selle võrdlemine viie Moosese raamatuga: Mt 1 – alguslood (1Ms); Mt 2 – pagendus Egiptuses ja naasmine (2Ms); Mt 3 – Seadus (3Ms; vrd Mt 3:15); Mt 4 – kõrbes (4Ms); Mt 5–7 – Uus Seadus (5Ms).

paganate Galilea, rahvas, kes istub pimeduses, on suurt valgust näinud, ja neile, kes istuvad surma maal ja surma varjus – neile tõuseb valgus!» (Mt 4:15j; vrd Js 8:23–9:1), millele evangelist lisab: «Sellest ajast peale hakkas Jeesus kuulutama: «Parandage meelt, sest taevariik on lähedal!»» (Mt 4:17)

Keelelisi märkuseid

Jeesus – ὁ Ἰησοῦς – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יהושע ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab». Mitmetes käsikirjades puudub siin Jeesuse nimi.

Käskis – ἠνάγκασεν – sõna ἀναγκάζω tähendab «kohustama», «ärgitama», isegi «[tagant] sundima».³

Sedamaid – sõna εὐθέως tähendab «kohe», «sedamaid», «ühtäkki» ning väljendab evangeeliumites nii Jeesuse tegevuse dünaamilisust kui Tema erakordset, jumalikku meeleva. Siin käsitletavas lõigus kasutatakse seda sõna kolm korda (Mt 14:22.27.31).

Oma jüngreid – τοὺς μαθητὰς – sõna μαθητής – «jünger», «õpilane» – tuleneb verbist μαθητῶν – «õppima», «teadmisi omandama», ka «[tundma] õppima», «mõista/aru saada püüdma».⁴ Mitmetes käsikirjades puudub siin sõna «oma».

Laseb...minna – ἀπολύση – sõna ἀπολύω tähendab «vabaks laskma», «minna laskma», «ära saatma».

Rahvahulkadel – τοὺς ὄχλους – sõna ὄχλος tähistab enamasti suuremat, juhuslikku rahvahulka, vahel ka halvustavas tähenduses («rahvamass», «pööbel»).

Üksinda – κατ' ἰδίαν – õigem oleks tõlkida: «omaette» (vrd ülejäärgmise märkusega).⁵

Palvetama – προσεύξασθαι – sõna προσεύχομαι – «palvetama» – koosneb eessõnast πρὸς – «[kellegi/milleg] poole» – ja verbist εὔχομαι – «paluma», «soovima» – ning selle kaastähenduseks on kellelegi palves suunatud olemine või palves kellegi poole hüüdmine.⁶

Üksinda – sõna μόνος tähendab siin «üksinda», «üks jätetuna».

³ 1739. aasta Piiblis, 1968. aasta piiblitõlkes ja 1989. aasta Uues Testamendis originaalile lähedaselt: «sundis».

⁴ Iroonilisel kombel avaldub Jeesuse jüngrites väga sageli pigem mõistmatus ja arusaamatus.

⁵ 1739. aasta Piiblis: «issepäines»; 1968. aasta piiblitõlkes ja 1989. aasta Uues Testamendis: «üksipäini».

⁶ Niisiis ei ole siin tegemist mitte niivõrd millegi endale palumisega, kuivõrd jumalateenistuliku ja vahetule jumalasuhtele viitava aktiga.

Hulga maad kaldast – σταδίου πολλοὺς ἀπὸ τῆς γῆς – sõnasõnalt: «palju staadione maast».⁷ Πικκυσῆνικ στάδιον – «staadion» – võrdub umbes 180–190 meetriga (ehk meremõõte kasutades enam-vähem kaabeltauga).

Heitlemas lainetega – βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων – sõnasõnalt: «ahistatuna⁸ lainetest», niisiis võiks tõlkida: «lainete meelevallas».⁹

Ent neljandal öövahikorral – τετάρτη δὲ φυλακῆ τῆς νυκτὸς – neljas öövahikord on Rooma ajaarvestuse järgi umbes kella kolmest kuni kella kuueni hommikupoole ööd.

Jeesus – ὁ Ἰησοῦς – mitmetes käsikirjades puudub siin Jeesuse nimi.

Jeesust – αὐτὸν – «Teda».

Ütlesid...kohkunult – ἐταράχθησαν λέγοντες – «kohkusid, öeldes». Sõna ταρασσω tähendab «mures olema», «ehmunud/hirmunud olema», ka «segaduses olema».

Tont – φάντασμα – sõna φάντασμα – «ilmutis», «viirastus» – tuleneb verbist φαίνω – «valgustama», «valge ette tooma», «ilmutama», «ilmuma», «nähtavaks saama» –, mis omakorda tuleneb sõnast φῶς – «valgus».¹⁰

Hakkasid...kisendama – ἔκραξαν – sõna κράζω tähendab «valju häälega hüüdma», «karjuma», samuti (väga sarnaselt eestikeelsele vastele) «kraaksuma».

See olen mina – ἐγώ εἰμι – väljend «mina olen» viitab vähemalt kaudselt Jeesuse jumalikkusele selle seose tõttu Jumala nimega יהוה – oma nime Moosesele avaldades selgitas Jumal selle tähendust sõnadega: יהוה אלהי יהוה – «Ma olen see, kes ma Olen!» – Septuagintas ἐγώ εἰμι ὁ ὢν (2Ms 3:14).¹¹

Peetrus – ὁ Πέτρος – nimi Πέτρος tähendab «kalju».

Issand – κύριε – κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

⁷ 1968. aasta piiblitõlkes: «palju vagusid maad kaldast eemal».

⁸ Passiiv.

⁹ 1938. aasta Suures Piiblis: «õieti hädas lainete pärast»; 1968. aasta piiblitõlkes: «oli hädas lainetega».

¹⁰ Sõna «tont» etümoloogia on hoopis teistsugune: see pärineb aia- ja majavaimu tähistavast skandinaavia sõnast *tomte*.

¹¹ On märkimisväärne, et mõlemal puhul toimus seletamatu loodusnähtus: inimene käib mööda vett ega vaju sisse – põlev põõsas ei põle ära.

Vee peale...vee peal – ἐπὶ τὰ ὕδατα – sõnasõnalt: «vete peal[e]».

Aga tuult nähes – βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν – sõnasõnalt: «nähes aga tugevat/võimsat tuult». ¹²

Uppuma – καταποντίζεσθαι – sõna καταποντίζω tähendab «merre vajuma». ¹³

Päästa – σῶσον – sõna σῶζω tähendab «päästma», «tervendama», «vabastama». ¹⁴

Nõdrausuline – ὀλιγόπιστε – sõna ὀλιγόπιστος koosneb omadussõnast ὀλίγος – «vähe», «veidi», «väike» – ja sõnast πίστις – «usk», «usaldus», «veendumus», ka «usukindlus».

Kahtlesid – ἐδίστασας – sõna διστάζω tuleneb sõnast δύο – «kaks» – ja tähendab «kahtlema» ¹⁵, «kõhklema», «kahevahel olema». ¹⁶

Rauges – ἐκόπασεν – sõna κοπάζω tuleneb verbist κόπτω – «lööma», «lõikama», «raiuma». ¹⁷

Kummardasid – προσεκύνησαν – sõna προσκυνέω tähendab tavaliselt põlvili maha heites ja laupa vastu maad pannes kummardamist, aga ka austuse märgina käe suudlemist.

Tõesti – sõna ἀληθῶς – «tõesti», «tõepoolest», «kindla peale» – tuleneb sõnast ἀληθής – «õige», «tõeline» –, mis koosneb eitavast eesliitest α ja verbist λανθάνω – «varjul olema», «peidetud/tundmatu olema». ¹⁸

¹² 1739. aasta Piiblis: «Agga kui temma sedda kanget tuult näggi»; 1938. aasta Suures Piiblis: «Aga kui ta nägi tuule kange olevat».

¹³ 1968. aasta piiblitõlkes: «vajuma».

¹⁴ 1739. aasta Piiblis: «aita»; 1938. aasta Suures Piiblis: «avita».

¹⁵ Ka eestikeelne sõna «kahtlema» tuleneb sõnast «kaks», nagu tõenäoliselt ka «kõhklema», kuigi viimane võib olla seotud hoopis sõnaga «kihelema» kibelemise või rahutult/ebakindlalt nihelemise tähenduses.

¹⁶ Seda sõna kasutatakse Uues Testamendis ainult kahel korral: siin ja Mt 28:17: «Ja kui nad Teda nägid, kummardasid nad Teda, mõned olid aga kahevahel.»

¹⁷ Nii ei pruukinud tuul mitte [aegamisi] raugeda, vaid võis lõppeda nagu lõigatult – sel juhul oleks siingi tegemist Jeesuse jumaliku meelevalla ilmumisega. 1739. aasta Piiblis omapäraselt: «tuul heitis ärra». Ehk võiks tõlkida ka: «tuul oli hoobilt kadunud».

¹⁸ Niisiis on tõde – ἀλήθεια – kreeka keeles miski, mis on ilmselge, vastuvaidlematult äratuntav.

Sisuline analüüs

Matteuse evangeeliumi neljateistkümnes peatükk algab Ristija Johannese märtrisurma kirjeldusega, mille lõpul öeldakse, et sellest anti teada ka Jeesusele ning Ta «eemaldus sealt paadiga tühja paika, et olla omaette» (Mt 14:13). Tegemist on märkusega, mis näitab, et Jeesus võttis Johannese ja juhtunud tõsiselt südamesse – pole põhjust arvata, et Ta oleks eemaldunud kartuse tõttu. Jeesus tahtis olla omaette, s.t koos oma Isaga – nagu ka veidi hiljem, kui Ta saadab jüngrid enda eel järve vastaskaldale ning läheb ise mäele, et seal omaette olles palvetada (Mt 14:23).

Jeesus ei põlga ega pelga ei tavalisi inimesi ega neid, kellest olid juba saanud Tema vastased, nii ongi Ta õige pea jälle ümbritsetud suurest rahvahulgast: «Ja kui rahvahulgad sellest kuulsid, järgnesid nad Talle jalgsi linnadest.» (Mt 14:13) Matteus ei ütle, et Jeesus oleks sel korral rahvast õpetanud, vaid märgib, et Jeesuse meel läks rahvahulka nähes haledaks ning Ta tervendas nende haiged (Mt 14:14).

Jeesuse jüngrid jälgisid toimuvat esialgu ehk vaimustusega, aja kulgedes aga ilmselge murelikkusega, mis pani nad viimaks Jeesusele ütlema: «Paik on üksildane ja aeg juba hiline, lase nüüd rahvahulgad ära minna, et nad läheksid küladesse endale süüa otsima!» (Mt 14:15) Siin on võimalik aimata teatavat patroneerivat hoiakut, mille mõistaandmisel on evangelisti taotlus ilmselt Jeesuse jüngrite taipamatuse ja nõdra usu demonstreerimine – nagu õige pea tuleb eriti selgelt esile Peetruse näitel.

Jeesus vastab jüngrite igati asjalikule ja olukorda kainelt hindavale soovitusel üsna varjamatu provokatsiooniga: «Andke teie neile süüa!» (Mt 14:16) Jüngrid vaidlevad esmalt vastu, siis aga saavad osa viie tuhande mehe viie leiva ja kahe kalaga toitmise imest, mille kaudu Jeesus ilmutab oma jumalikkude väge ning näitab – nagu ka järgnevalt –, et Ta ei sõltu ega ole piiratud ei oludest ega inimestest, ähvardagu Teda kas väljapääsuta näivad olukorrad või kellegi kadetus, kurjus ja tagakius, nagu äsja Ristija Johannesele osaks langenud saatuse puhul. Jeesus on vaba ning Talle «on antud kõik meelevald taevas ja maa peal» (Mt 28:18) – muuhulgas ka meelevald inimeste kahtlevate ja kahevahel olevate südamete üle (vrd Mt 13:53–58; 14:31; 28:17).

Pärast viie tuhande mehe toitmist *sundis* (vt keelelist märkust sõna «käskis» kohta) Jeesus *sedamaid* jüngrid paati astuma ja Tema eel järve vastaskaldale minema, öeldes neile, et saadab ise rahvahulgad minema. Rahvahulgad allusid Jeesuse meelevallale – nagu jüngridki – ning õige pea oli Ta üksinda, omaette, ning läks üles mäele palvetama (Mt 14:23). Mida Jeesus seal oma Isaga kõneles, seda me ei tea – küll aga teame, et seal teostus täiel määral see, mida mõne aja pärast tunnistasid Jeesuse jüngrid: «Tõesti, Sina oled Jumala Poeg!» Evangelist näitab nappide vahenditega, ent väga veenvalt ja isegi jõuliselt mitte ainult Jeesuse erilisust, vaid ka seda, milles Tema erilisus seisneb: et Ta pole mitte pelgalt inimene, vaid Jumala Poeg, Jumal meiega – Immaanuel (Mt 1:23).

Kohe pöörab evangelist pilgu taas jüngritele, seekord omapärase, lausa vastuolulise pildi näol: «Aga paat oli juba hulga maast kaldast eemaldunud, heitlemas lainetega, sest tuul oli vastu.»¹⁹ (Mt 14:24) Omapärane on see pilt seetõttu, et vastutuulest ning lainetest ahistatud olemisest (vt vastavat keelelist märkust) hoolimata oli paat juba palju staadione, s.t mitmeid sadu meetreid kaldast eemal. Küllap evangelist tahab sellega muuhulgas näidata, et Jeesuse saabumise ajaks oli aeg juba väga hiline (või pigem varajane, kuna tegemist oli neljanda öövahikorraga, mis jääb umbes kella kolme ja kella kuue vahele hommikupoole ööd).

Sellest pildist võib aga välja lugeda sedagi, et vastutuulest ja laineist hoolimata ei olnud Jeesuse jüngrid – suur osa neist olid kogenud kalamehed – sugugi hädas, erinevalt ühest varasemast korrast, mil Jeesuse ja Tema jüngrite järvel olles tõusis niivõrd suur torm, et lained katsid paadi ja jüngritel oli surmahirm, nii et nad hüüdsid Jeesusele: «Issand, aita!²⁰ Me hukkume!» (Mt 8:23–27) Praegusel korral ei olnud jüngrid hirmul kuni Jeesuse saabumiseni.

Selles, et Jeesus tuleb paadi juurde vee peal kõndides, avaldub Tema jumalikkus.²¹ Oma jumalikkuse, oma tõelise olemuse tunda andmine jüngritele ongi Jeesuse eesmärk kogu selle loo puhul, sest Ta teab, et nad ei tunne Teda veel tõeliselt. Nad ei tunne Teda isegi ära, kui Ta nende juurde jõuab, vaid kohkuvad, hakkavad hirmust kisendama ja ütlevad: «See on tont!»²² Evangelisti sõnum on siin üheselt selge: sellega, et jüngrid ei tunne Jeesust ära, nad demonstreerivad, et nad ei tunne Teda veel üldse.²³ Nad ei tea, et Tal on kõik meelevald nii taevas kui maa peal, ja nad ei taipa sedagi, et seal, kus neid tabavad katsumused ja ähvardab hädaoht, kus neid haaravad surmahirm ja meelega, ei ole mitte keegi neile nii lähedal kui Jeesus.

Jüngrite reaktsioonis Jeesuse ilmumisele ja Jeesuse vastuses sellele on märgatav huvitav kolmikjaotus:

- Jüngrid on kohkunud – Jeesus ütleb neile: «Olge julged!»
- Jüngrid hüüavad: «See on tont!» – Jeesus vastab: «See olen mina!»²⁴
- Jüngrid hakkavad hirmu pärast kisendama – Jeesus julgustab neid: «Ärge kartke!»

¹⁹ Selle salmi sõnasõnaline tõlge võiks olla: «Paat aga oli juba palju staadione maast eemal, ahistatuna laineist – tuul oli ju vastu.»

²⁰ Või: «Issand, päästa!» – κύριε σῶσον

²¹ Vrd nt li 9:8: «Tema üksinda laotab taevid ja kõnnib mere lainete peal.»

²² Või: «See on ilmutis!» (φάντασμα – vt vastavat keelelist märkust).

²³ Käesoleva tekstikäsitlemise autorile meenub, kuidas teda vaimulikuks pühitsenud peapiiskop Kuno Pajula alustas ordinatsioonikõnet sõnadega: «Kõige tähtsam küsimus iga vaimuliku jaoks on: «Kes on see Jeesus?»»

²⁴ ἐγώ εἰμι – vt vastavat keelelist märkust.

Võime siin näha mitte ainult seda, et Jeesusel on vastus igale inimest tabavale õudusele ja hirmule, vaid et Jeesus ise on Jumala poolt antud vastus kõigile meie hirmudele, kahtlustele ning meid tabavaile katsumustele ja [võimalikele] õnnetustele.²⁵

Vähemalt ühele jüngritest – Peetrusele – jääb Jeesuse julgustavatest sõnadest väheks. Ta ei ole ikka veel veendunud, et tegemist on Jeesusega: «Issand, kui see oled Sina, siis käsi mind tulla enda juurde vee peale!» (Mt 14:28) Siin on tegemist ühega neist kordadest, mil Peetrus kipub talle omasel viisil rumalusi rääkima.²⁶ Jeesus ei pahanda Peetrusega, vaid lasebki ennast proovile panna, vastates Peetrusele lihtsalt: «Tule!» (Mt 14:29)

Peetrus astuski paadist «vete peale» – mitmus osutub siin ilmselt sündmuse erakordsusele, isegi majesteelikkusele (Jeesust silmas pidades), samuti ehk sellele, et tegemist oli tugevalt lainetava, lausa mäsleva, mitte vaikse ega sileda veega. Paraku ei kehtnud Peetruse eksperiment (triumfist rääkimata) kuigi kaua, kuna tuule tugevust nähes lõi ta kartma ja hakkas vajuma. Ning alles vee alla vajudes, uppumissurm silme ees, tundis, tunnustas ja tunnistas ta Jeesust viimaks sellena, kes Jeesus on: «Issand, päästa mind!» (Mt 14:30)

See ei olnud viimane sellelaadne õppetund, mida Peetrus vajas ning mille Ta Jumala armulikkuse ja pika meele varal sai. Siin on aga tähelepanuväärne see, et Peetrus pidi kartma lüües ja vajuma hakates olema päris Jeesuse juures, kuna Jeesusel piisas tema päästmiseks vaid käe välja sirutamisest ja temast kinni haaramisest (Mt 14:31). See tähendab, et Jeesuse ligidus, isegi Tema n-õ väline ära tundmine – niivõrd, kuivõrd Peetrus seda kõike tol hetkel hoomata suutis – ei pruugi veel tähendada Tema tõelist tundmist, s.t selle taipamist ja teadmist, «kes on see Jeesus». Taipamist ja teadmist, et hukkumisest pääsemiseks on vaja Jeesuse käesirutust – seda, et Tema inimesest kinni haaraks ning talle usu kingiks või tema usku uuendaks.

Evangelist kasutab selles loos Jeesuse toimimist kirjeldades kolm korda sõna εὐθέως – «sedamaid», «otsekohe». See väljendab Jeesuse tahtekindlust ning näitab nii Tema meelevalda kui valmisolekut omade edasilükkamatuks aitamiseks ja päästmiseks. Jeesuse jaoks ei ole midagi kiireloomulisemat nende eest hoolitsemisest, kes vajavad Tema abi. Jeesus võib ja suudab päästa, Ta tahab päästa ning Ta päästab.

See ei tähenda kõige tingimusetut heakskiitmist ega isegi sallimist – Jeesus ei jäta oma jüngrid, eriti Peetrust, noomimata, isegi sõitlemata: «Sa nõdrausuline, miks sa kahtlesid?» (Mt 14:31) Peetruse kahtlustest kõneldes on oluline tähele panna, et ta ei

²⁵ Vrd Mt 10:28:31: «Ja ärge kartke neid, kes ihu tapavad, hinge ei suuda aga tappa, pigem kartke Teda, kes võib nii hinge kui ihu põrgus hukata! Ärge siis kartke! Teie olete enam väärt kui palju varblasi.»

²⁶ *Si tacuisses, philosophus mansisses.*

kahelnud mitte ainult siis, kui ta vetel käies ja tuule tugevust nähes vajuma hakkas, vaid tema kahtlus või kahevahel olek avaldus kõigepealt siis, kui ta nõudis, et Jeesus käsiks tal tulla enda juurde vete peale. Esimese asjana kahtles ta selles, kas üleüldse ongi tegemist Jeesusega, ning hiljem, vajuma hakates, kahtles ta juba Jeesuses endas, kuna juhul, kui ta oleks uskunud, et Jeesusel on meelevald ka tuule ja lainete üle (ta oli seda ju ühel varasemal korral kogunud), siis ta poleks lasknud ennast tugevaimastki tuulest heidutada.²⁷

Peetrus oli näinud mitmeid Jeesuse imetegusid – kuni selleni välja, et mitte ainult Jeesus ise, vaid Jeesuse käsul ka tema võis kõndida vee peal –, ja kahtles siiski, sest ka kõige suurem imetegu ei saa rajada kindlat alust tõelisele usule. Tõeline usk on usk Jeesusesse Kristusesse kui inimeseks saanud Jumalasse; see on enda täielik usaldamine Jeesuse meelevalda. Vähemalt mingil kombel jüngrid seda Jeesuse ja Peetruse paati astudes tegid – pärast seda, kui tuul oli [äkitselt nagu lõigatult – vt vastavat keelelist märkust] lakanud: «Paadisolijad aga kummardasid Teda ja ütlesid: «Tõesti, Sina oled Jumala Poeg!»» (Mt 14:33)

Siingi on peidus teatav paradoks: tunnistus Jeesusest kui Jumala Pojast kõlab alles siis, kui Jeesus on nagu teisedki paadis ning tuul on vaibunud, s.t jumalik eneseilmutus on [väliselt] möödas. See oli nagu valgusähvatus pilkases öös – justkui üksainus hetk, mil kõik sai selgeks ning mis jäi jüngrite teadvusse ka pärast selle möödumist (nagu ere valgusesähvatus on tükk aega meie silme ees isegi siis – või koguni eriti siis –, kui me oma silmad pärast selle nägemist sulgeme).

Matteuse evangeeliumi neljateistkümnnes peatükk lõpeb teatavat laadi kokkuvõttega, mis tunnistab ikka sellest samast Jeesuse jumalikust meelevallast: «Ja kui nad olid sõitnud üle järve, siis nad tulid maale Genneesaretis. Ja kui selle koha mehed Jeesuse *ära tundsid (sic!)*, läkitasid nad sõna kogu ümbruskonda ja Tema juurde toodi kõik haiged ja need palusid Teda, et nad saaksid üksnes puudutada Tema kuue palistust, ja kes iganes Teda puudutas, sai terveks.» (Mt 14:34–36)

Õigupoolest jätkub sama teema, küll teisest aspektist, viieteistkümnendas peatükis: Jeesust süüdistatakse esivanemate pärimuste rikkumises ning Ta näitab neile etteheidetele vastates, et Tal on meelevald mitte ainult inimlike pärimuste, vaid koguni Jumala enda Seaduse üle (Mt 15:1–20).

Tõeliseks ilmutuseks pole aga mitte niivõrd see, et Jeesusel on meelevald haiguste, tuule, tormi või erinevate ettekirjutuste, pärimuste ja koguni Jumala Seaduse üle, kuivõrd see, kes Ta ise on: et Ta on Jumala Poeg, kes on saanud inimeseks selleks, et meid aidata ja päästa: «...ning sina paned Talle nimeks Jeesus, sest Tema päästab oma rahva nende pattudest.» (Mt 1:21)

²⁷ Vrd Jk 1:6: «...kahtleja sarnaneb tuule tõstetud ja sinna-tänna paisatud merelainega.»

Jutluseks

Ilmumisaja neljanda pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Loodusjõudude Issand». Teema sissejuhatus on järgmine: «Pühapäeva piiblilugemised julgustavad meid end kõiges Jeesuse hoolde usaldama. Tema aitab meid kõigis probleemides. Loodusjõudki alluvad Jeesusele. Inimene on kõiges Temast sõltuv. Usk Temasse, kes vaigistas tormi ja päästis Peetruse hukkumisest, võidab lootusetuse ja annab uut usaldust.»

Pühapäeva teema on ilmselgelt tuletatud vanakiriklikust Evangeeliumist (Mt 8:23–27), mis on EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi Ilmumisaja neljanda pühapäeva esimese lugemisaasta Evangeelium ning kõneleb Jeesuse ja Tema jüngrite paadiretkest üle Galilea järve ja selle ajal puhkenud suurest tormist, mille Jeesus jüngrite ahastava palve peale vaigistab, jüngreid nende usunõtruse pärast sõideldes.

Teise lugemisaasta Evangeelium on tõenäoliselt valitud vanakirikliku Evangeeliumi eeskujul. Teise lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Ii 38:1–4.8–11.16–18) on Issanda noomivad sõnad Iobile – Jumal nõuab Iobilt vastust mitmesugustele küsimustele Jumala imelise loodu saladuste kohta, demonstreerides nõnda oma võrreldamatut suurust ja meelevalda ning inimese paratamatut väiksust ja küündimatust Tema ees.

Teise lugemisaasta Epistel (2Tm 1:7–10) kujutab endast apostel Pauluse julgustust ta õpilasele ja kaastöölisele Timoteosele. Paulus rõhutab, et «Jumal ei ole meile andnud arguse vaimu, vaid väe ja armastuse ja mõistlikkuse vaimu», ning manitseb Timoteost, et too annaks ilma häbenemata tunnistust meid päästnud Issandast Jeesusest Kristusest ja Tema eluandvast väest.

Kõigi kolme lugemise keskseks sõnumiks on tunnistus Jeesusest kui Jumala Pojast, tõelisest Jumalast, kellel on kõik meelevald nii taevas kui maa peal ning kes kasutab seda meelevalda eeskätt meie aitamiseks ja päästmiseks.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jeesuse jüngrid olid olnud paljude Tema imetegude tunnistajad – vahetult tänase Evangeeliumi eel said nad osa viie tuhande mehe toitmisest viie leiva ja kahe kalaga. Ometi näeb Jeesus, et jüngrid ei ole Teda veel tõeliselt ära tundnud. Ta saadab nad enda eel järve teisele kaldale, esiteks selleks, et olla omaette palves koos oma Isaga, ning teiseks selleks, et anda jüngritele võimalus Tema tõelise olemuse ära tundmiseks. Jeesuse tõeline tundmine on oluline meie endi jaoks, sest ainult sellest võib võrsuda tõeline usk, s.t usaldus Jeesuse kui selle vastu, kellel on kõik meelevald nii taevas kui maa peal ning kes tahab seda meelevalda kasutada eeskätt meie aitamiseks ja päästmiseks.

2. Omal käel teise kalda poole sõitvad jüngrid olid vastutuulest hoolimata jõudnud üsna kaugele. Küllap nad oleksid viimaks päralegi saanud, nii et Jeesuse tulemine nende juurde mööda järvevett ei olnud vajalik mitte selleks, et aidata neil toime tulla tuule ja lainetega, vaid millekski palju olulisemaks: selleks, et nad tunneksid ära, kes Jeesus on; et nad tunneksid Temas ära tõelise Jumala Poja ja oma Päästja. Mitte tuule ja tormi käest ei läinud Jeesus neid päästma, vaid usunõtruse ja kahtluste käest – ning selles on Jeesuse tollased jüngrid meile väga sarnased.
3. On tähelepanuväärne, et Jeesuse füüsiline lähedus ei pruugi tagada õiget ja kindlat usku ega kahtlustest vabanemist. Jüngrid nägid Jeesust, aga pidasid Teda esialgu mingiks tõenäoliselt ohtlikuks ilmutiseks, tondiks. Peetrus ei uskunud, et tegemist on Jeesusega – isegi pärast seda mitte, kui Jeesus oli jüngrid kõnetanud ja julgustanud, kinnitades, et see on Tema. Ning ka siis, kui ta oli Jeesuse käsu peale paadist välja astudes võinud käia mööda vett, oli Peetrus ikkagi lõhestatud kahtlustest, nii et «uskus» rohkem tugevat tuult kui Jeesust ning hakkas vee alla vajuma – olgugi, et Jeesus oli sealsamas, käeulatuses. Jeesuse tõelise olemuse juurde kuulub, et Ta ei taha, et keegi hukkuks. Nagu Ta sirutas käe välja Peetruse päästmiseks – sedamaid, nagu evangelist rõhutab –, nii tahab Ta teha meiega. Ning kui Jeesuse jüngrid on meile väga sarnased meie sagedases usunõtruses, kahtlustes ja kahevahel olemises, siis saagem meie omakorda nende sarnaseks selles, et hüüame nende kombel kõigepealt: «Issand, päästa mind!», ning seejärel: «Tõesti, Sina oled Jumala Poeg!»